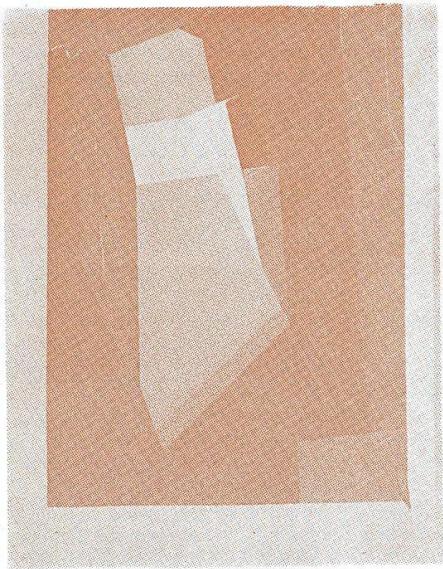

HRONIKA

stojan Čelić odmev

POLEMika O ZMAJEVIM DEČJIM IGrama

Na proteklom, 16. Zmajevim dečjim igrama nenađano se razvila vrlo oštra polemika o sadržaju i formama ove manifestacije. Deo negativnih primedbi ukazuje na izvesne izrazite manjkavosti koje opterećuju Zmajeve dečje igre već više godina, ako ne i od njihova osnivanja, a, s druge strane, izvesne dileme, prisutne u ovoj diskusiji, očigledno su rezultat nesporazuma, slučajnog ili namernog pogrešnog shvatanja i tumačenja činjenica. No, i sa ovakvim potonjim mišljenjima, ova polemika, izuzetna po svojoj otvorenosti i iskrenosti, nesumnjivo će koristiti da jedna krupna manifestacija prevaži izvesne svoje slabosti koje su joj one-mogućavale da u još punijoj meri ostvari svoju kulturnu misiju. Stoga nam se čini,

bez obzira na uzbudjenja i nervozu ovoga razgovora, da se ne treba vajkati što je do njega došlo, no treba zažaliti što se nije tako razgovaralo mnogo ranije.

MIRKO VUJAČIĆ

Mirko Vujačić je izrekao niz, po njegovom mišljenju, negativnosti koje su se do sada javljale na Zmajevim dečjim igrama počev od načina organizovanja Igrara pa sve do sadržaja i programa rada. Podvlačeći su Zmajeve dečje igre zapale u ozbiljnu krizu, Mirko Vujačić je napomenuo da bi sa isto toliko reči mogao da ukaze i na niž pozitivnih strana koje su imale i imaju Zmajeve dečje igre.

— Zmajeve dečje igre postale su srošne, nadasne šablonске, podosta private, zatim pravičarske, akademske — rekao je Mirko Vujačić. — Doduše, spoljna forma bila je besprekorno uštimovana i naslikana, sve je teklo po protokolu — fino, glatko, ali, ruku na srce, poslednjih nekoliko godina Zmajeve dečje igre našoju kulturi donele su samo minorne koristi...

Vujačić je, zatim, pokušao da obrazloži te svoje oštре tvrdnje dajući jednu kratku analizu proteklog rada.

— Još kad je Boško Novaković vodio Igre nije imao snage, ni volje, možda, a tada možda ni uslova, moram biti pravičan, da im udahne svežinu i ostvari njihovu osnovnu ideju. Draško Ređep je, žao mi je — ali tako je bilo, sa izvesnim malim brojem pomagača, neki su se potpuno, po mom mišljenju, i pasivizirali — otvorio protokol, bon-ton, mrtvi akademizam, uvijek se oslanjanjući na jedno ili dva mišljenja.

Naglašavajući da, kad se jedna manifestacija privatizuje, ona mora da zapadne i u krizu, jer prestaje biti svojina društva, odnosno najmladih građana širom jugoslovenskog regiona, Mirko Vujačić je, bez kari-kiranja, kako je sam naglasio, pokušao da prikaže Zmajeve dečje igre »bar u poslednjih osam godina«.

— Prvo se fino poklonimo Zmaju, izrecitujemo njegove Svetle grobove, zatim u onom lepotom Kameničkom parku održimo svečani pesnički govor o jednom ili dvojici pisaca, pa uz muziku i TV kamere, nakon toga, podemo u Plavu salu, pa tu, sa malim izuzecima, čujemo nekoliko eseja, uvijek okrenutih u istom pravcu kojima se nekoliko vrsta literature tim načinima pokušava dovesti u ilegalnost, dok se druga podiže.

Mirko Vujačić je zamerio svim onim podvlačenim i naglašavanim tvrdnjama da »treba pisati po formuli igre, a da je sve ostalo nedarovito, slučajno, nametljivo, štetno, ne-podobno za djecu«, naglašavajući da takva mišljenja za njega predstavljaju »jedan vid dogmatizma ni goreg ni boljeg od onoga kojim smo se služili između 1945. i 1957. godine, unesoci u prozu i stihove maltene i stavke iz Ustava«.

— Doduše; literatura za djecu od pedesete našavamo bogatila se, ali ne zahvaljujući nekim teorijama, bar ja tako mislim, i takvim receptima, već vremenom i mnogim živim stvaraocima, koje sam i ovde imao prilike da sretнем — zaključio je svoju konstataciju Mirko Vujačić.

U svom daljem izlaganju, Mirko Vujačić je ukazao na to »da ovakvi skupovi, sem delimično, ne mogu da posluže za teoretišanje o tom širokom i neuvhvatljivom značku pitanja: kakva treba da bude poezija i proza za djecu«. Po njegovom mišljenju, za tu ulogu pogodnije su stranice časopisa i drugih publikacija, a na Zmajevim igrama trebalo bi govoriti o ukupnom stvaralaštvu za decu.

— Treba ukazati na neke izdavačke promašenosti i pronalaziti tačne puteve da se nezavidna situacija pri izdavanju dečje knjige popravi ili ublaži. Treba govoriti o rezultatima, vrlinama i manama onoga što se za djecu javlja na malim ekranima i na radio-talasima.

Mirko Vujačić je naglasio »da mali ekran u socijalističkoj zemlji nije i ne može biti privatni i jednostrani, mada naš jugoslovenski primer može da potvrdi takvu apsurdnost«.

— Jer kako bi se moglo dogoditi da su djeca lišena čak i mogućnosti da preko ma-

log ekrana »pomirišu« stvaralaštva i ostalih dečjih autora — rekao je Mirko Vujačić. — Ako su svi ti ljudi čitani, ako se njihove knjige nalaze u svim jugoslovenskim bibliotekama, ako mnoge od njih uče djeca u školi, na ovim i sličnim skupovima treba javno kazati: ko i u čije ime i u ime kakve kulturne politike je ovim ljudima uskript jedno od najmasovnijih sredstava komunikacije, recimo, na malim ekranima?

Mirko Vujačić je posebno istakao da treba obavezno menjati i sam profil Zmajevih igara, koji, po njegovom mišljenju, treba da bude više okrenut deci. Isto tako treba da se pronađe i način da Zmajeve dečje igre mogu da jačaju veze između pisca i čitaoca. Vujačić je za ovaj svoj predlog dao i konkretnu sugestiju: održavanje brojnih susreta dece i pisaca.

Osvrćući se na podatak da se »nikada na Tribini Zmajevih dečjih igara nije govorilo o tome što zanimalo onu djecu u zabitim krajevima, koja nikada nisu vidjela ni asfalt ni automobil, koja, dabogme, više rade nego što se igraju«, Mirko Vujačić je rekao:

— Ta su djeca dobra, oprostite, ali si-gurno nije dogmatizam ako se govori i o klasnoj boji toga našeg najmladeg građanina. Jer ne može jednako da misli ono dijete, ne igra se na isti način, ne poima svjet jednako — dijete koje u školu pješaći skoro po dva sata i ono koje tate i mame ostavljaju kolima ispred školskih vrata.

Mirko Vujačić je izrazio i mišljenje da bi u Odboru Zmajevih igara trebalo birati ne sarno pisce već i društvene radnike, kao i poznate pedagoge koji osećaju puls vremena i mjesto našeg revolucionarnog kretanja u njima. Isto tako, naglasio je Vujačić, »ljudi koji u ime društva finansiraju ovu značajnu manifestaciju moraju sami biti sposobni da osjetite valjanost njenog program-a«.

Na kraju svog izlaganja Mirko Vujačić je istakao da »mnoga od ovih pitanja zadiraju u široki, sveukupan tip rasprave«, i da se »moramo već, jednom navći da nijedno stvaralaštvo za djecu ne može i ne smije biti tabu«.

— Prostora ima za sve i da nas još toliko ima... Pustimo malo i djecu da misle i biraju knjige... Ne budimo nametljivi u kritikama i neskromnim izjavama, ne ugrovjavajmo tuđi prostor da jednoga dana ne bismo izgubili i vlastiti prostor. Vremena je vrednoga iza nas, sudija će mnogo biti, na njih se neće moći uticati — završio je svoju diskusiju Mirko Vujačić.

DESANKA MAKSIMOVIC

Desanka Maksimović se u svojoj diskusiji založila da na buduća Savetovanja Zmajevih dečjih igara budu pozivani ne samo kritičari iz svih naših krajeva, već, ujedno, i oni koji zastupaju razna gledišta na literaturu, »jer deca koja čitaju tu literaturu imaju, takođe, razna gledišta«.

To apsolutno biti mora ako hoćemo da budemo pravični — istakla je Desanka Maksimović, koja se, takođe, založila da jedna od budućih »radnih« tema bude posvećena ljudima koji o dečjoj literaturi suđe i prave ovakve skupove kako bi se svi zauzeli za čast, iskrenost i širokogrudost tih ljudi, da ne gledaju na nekoga sa manje poštovanja.

RISTO TRIFKOVIC

Risto Trifković je ukazao na »tradiciju gnjavitorstva« zbog čestih dugih diskusija i referata koji malo govore.

— Čini mi se da bi na ovakvim skupovima trebalo, prije svega, ići na teze, na one najeključnije, suštinjske stvari, a ono ostalo ostaviti za pismene priloge... Trebalo bi kazati samo onih deset rečenica, bitnih rečenica, koje bi pogadale u stvari, u nešto novo, a da ne ponavljamo mnogo ono što je manje-više poznato.

Risto Trifković se založio da se ubuduće obraduju »mnogo obojenije teme« i dao predlog za temu: *socijalni smisao literature za decu*. I Trifković se osvrnuo na činjenicu da su masovni mediji izbacili u prvi plan

samo nekoliko pesnika, koji su, po njegovom mišljenju, izvorni, dobri pesnici u svom »fahu«, ali da imamo i druge, takođe dobre i takođe izvorne dečje pesnike.

MIRA ALEČKOVIC

Uzimajući reč u diskusiji, Mira Alečković je istakla formiranje jednog »elitističkog zatvorenenog kruga« koji uopšte ne vraća ono što društvo ulaže u Igre. Razlog ovome — po njenom mišljenju — je u odvajjanju Igara od dece i zavtarjanju »u jedan uzak krug literature, pa onda i u uzak krug sebe samih«...

— Mi smo omedili literaturu samo na ono što neko kaže: igra; neko kaže: caka; neko kaže: dosetka. Ali, vidite, niko u svetu još nije dokazao, pa, valjda, nećemo ni mi dokazati, da je to jedina literatura i da to jedino deca vole, da je to njima jedino blisko, da postoji samo jedna vrsta dece, samo urbanizirane, samo dobre, srećne itd... Ako smo svoj stav prihvatali, na život, na literaturu, na sve, ne znam zašto bismo kod literature za decu pravili izuzetak, zašto bi ona bila jednostrana? Zašto ne bi bila prava, totalna umetnost, sveobuhvatna, zašto ne bi obuhvatila sve vidove, sve mogućnosti izravnih, sve pisce koji su u svom domenu, u svom izrazu, smislu, shvatanju, dostigli neki nivo...

Mira Alečković je podržala predloge Riste Trifkovića i Desanke Maksimović da, ako se bude diskutovalo o lektiru, ne dove do »nadmrdrivanja jednog uskog kruga kritičara«, da u diskusiji obavežno moraju učestvovati i kritičari sa različitim shvatanjima i pogledima na literaturu za decu, kao i savremeni pedagozi. Ona se, takođe, kao Desanka Maksimović, založila za širokogradost i ljudskost sviju i prema svima, izražavajući, ujedno, svoje negodovanje prema

davačkoj delatnosti ZDI. Kosier je podsetio prisutne na veliki plan, »koji je, takođe, ušao u nekakve odluke i zaključke ZDI — o štampanju antologije jugoslovenskih pisaca za decu, reprezentativno, da posle može svim školama da se podeli — sve je to nestvareno«.

— Nije tu bio samo nedostatak novca. Bilo je tu te naše jednostranosti, koja je štetila i dopriniosila, s oproštenjem, impotenciji Igara, jer Igri su krajnje impotentni. Ljudi se razidu i mnogo u njima ne ostane.

Berislav Kosier je, takođe, istakao da dovodenje dece, njihovo nagradivanje i boravak na ZDI, kao i organizovanje konkursa malih recitatora — jeste sve što već postoji u Programu Zmajevih dečjih igara, ali da sve to nije ostvareno i da sada, slušajući iste predloge nekih drugova, njemu sve to deluje »pomalno tužno i pomalo smešno«. Kosier je primetio da je važeća programska orientacija ZDI još uvek dobra, ali da je veliki raskorak između nje i realizacije za koju snose svi krvicu, bez izuzetaka.

— Tužno je što neko reče da treba da organizujemo niz književnih večeri, zašto se ne ide itd. Ljudi moji, pa ide se! Samo, ko ide i u kakvoj organizaciji se to ide? To je privatizacija, normalna stvar! ... Sada ljudi, ovoga časa, daju književne večeri, književna popodneve negde — samo ne svi učenici Igara. To je jedan od grehova, naravno, Zmajevih igara. Zatim, tužno je, takođe, da te večeri, uprkos zahtevima i traženjima ovdašnjih novosadskih fabrika, jer ti radnici, takođe, imaju decu, nisu se organizovale u fabričkim halama. To su sve stvari koje smo propustili i zbog kojih, stvarno, greh pada na dušu sviju nas. Nismo bili uporni — istakao je Kosier, ponovo predlažući da jesenje Savetovanje bude posvećeno samo koncepciji Zmajevih dečjih igara.

TOMISLAV KETIG

Tomislav Ketig je podržao ovaj predlog i dao sugestiju da se junska deo, »kad je lepo vreme, kad sve napolju miriše«, ostavi prvenstveno za susrete sa decom.

— Za to će uvek biti sredstava, da pozovemo decu koju bismo mogli nazvati, kako Mira kaže, malim kulturnim aktivistima... da ih okupimo ovde i da im organizujemo susrete sa piscima, sa ilustratorima knjiga... Za to sam da taj junska deo bude, u stvari, neka vrsta festivala, pa onda posle toga pisci, puni utisaka o tome šta im deca prezentuju, kako preživljavaju tu literaturu, mogu u večernjim časovima da se nađu negde gde neće govoriti jedno drugom ovako eks-katedra...

Tomislav Ketig je, saglašavajući se da koncepcija ZDI bude osnova teme novembarskog Savetovanja, ukazao i na potrebu međusobnih razgovora »o nečemu o čemu, verovatno, da imamo drugačiju, različitu mišljenja i stavove«, kako bi se razmenila mišljenja.

— Recimo, ja se slažem sa Berislavom u veoma mnogo stvari, ali ne bih bio za to da mi kažemo da je ova literatura koja je sada, recimo, Ršumovićeva i Radovićeva itd — jedan »garav i sokak«. Za mene, ipak, i pored svega, to je jedan vrlo lep bulevar u literaturi za decu. Međutim, nezgoda je u tome što je u tom gradu koji se zove literatura za decu samo taj jedan bulevar bio osvetljen, a postoje i drugi bulevari koji se ukrštaju, koji su bili u gradu — završio je svoju diskusiju Tomislav Ketig.

MILAN PRAŽIĆ

Milan Pražić, koji je predsedavao sastanku, predložio je, kao zaključak, da se usvoje predlozi Berislava Kosiera i Tomislava Ketiga, odnosno da se na ovogodišnjem novembarskom Savetovanju »procisti programska orientacija ZDI i ta pročišćena materija programske orientacije bi mogla da bude realizovana u definitivnom dokumentu Saveta«, da se pred to Savetovanje svim učenicima podeli sadašnja programska orien-

tacija ZDI, kritička analiza rada Igara koju je izvršio Savet ZDI na sednici od 26. marta ove godine, kao i ova diskusija od 2. juna koja bi trebalo prethodno da bude autorizovana.

Svi prisutni su se saglasili sa ovim predlogom, a zatim se Milan Pražić zadržao na nekolicinu elemenata iz diskusija pojedinih ljudi, a prema nekim elementima iz diskusije nekolicine ljudi pokušao je da se odredi.

— Drug Mirko Vujačić je ne samo ponudio reč dogmatizam — rekao je Milan Pražić — nego je i obrazlagao pojavu dogmatizma na Zmajevim dečjim igrama na taj način je tvrdio, kao i neki drugi diskutanti, da su u svojoj orientaciji za podržavanje teorije, i to jedne jedine teorije, teorije igre, kao refleksije o literaturi za decu, Zmajeve dečje igre prešle u izvesnu vrstu dogmatizma koji je zamenio onaj dogmatizam iz naših ranijih društvenih uslova — dogmatizam ždanovskog tipa.

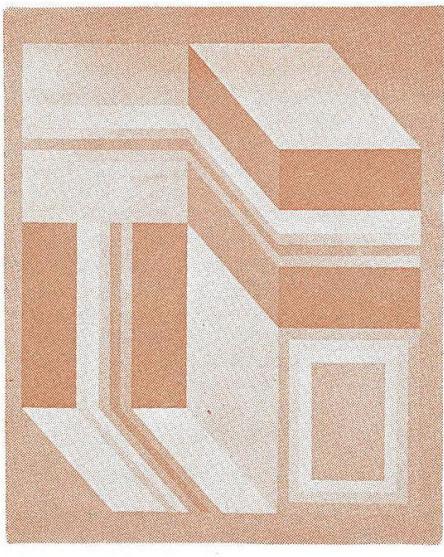
Milan Pražić je istakao da se on još od 1965. godine bavi istraživanjima istorije literature za decu u Jugoslaviji, da poznaje stanje i u drugim zemljama koje imaju veliku književnost za decu i da na osnovu toga može da kaže da »mi ne možemo ni jednog trenutka sebi reći da smo imali teoriju književnosti za decu«.

— Ni danas nemamo teoriju književnosti za decu. U tradiciji našega mišljenja nije spekulativnost. Celokupna filozofija jugoslovenskih naroda i narodnosti izražavala se u poeziji, izražavala se u literaturi. Mi nemamo filozofiju kao posebnu granu mišljenja, kao što je ima germanski kulturni duh, kao što je ima grčki duh, kao što je ima rimski duh u istoriji kulture. I zato sam se, pored ostalog, opredelio za teorijska istraživanja — što sam smatrao da su ogromne šanse za samu teoriju da obogati svoje postulate koji su jedino posvećeni književnosti za odrasla. Nijedna teorija, ni u našoj ni u kulturama drugih zemalja, nije se posebno specifikovala za istraživanje zakonitosti u stvaralaštvu literature za decu... Ja sam uveden da je potrebno ovoj zemlji, i u odnosu na istoriju književnosti i u odnosu na tekuće stanje, da ima ne jednu teoriju, nego onoliko teorija koliko vrsta literatura imamo.

Međutim, ne treba brkati zalaganje jednoga čoveka ili jedne grupe ljudi, koji su, eventualno, istomišljenici. (...) Ne treba brkati zalaganje jednoga čoveka i jedne grupe ljudi sa politikom ZDI Mislim da politika ZDI ni u jednom svom elementu za ovih 16 godina postojanja ne zasljuže onako ubitacu kritičku ocenu kakva je izrečena sa ovih govornica. Pobrkale su se stvari, pobrkalo se zašlaganje jednoga čoveka i pobrkala su se zašlaganja, eventualno, grupe ljudi za stalno otvorenu politiku saradnje sa svim književnim centrima u zemlji. A što nema drugih teorija razrađenih, što nema protagonistu drugih mišljenja, što nema istraživača ostalih formi literature, onih formi koje se ne mogu uglatiti u teoriju, jer ni jedna teorija nije toliko obuhvatna da bi mogla da obuhvati celokupnu literaturu, jer, pre svega, pravo stvaralaštvo je primarno stvaralaštvo, a teorija je refleksija koja prati književno stvaralaštvo, dakle, što nema protagonista, ni markantnih pojedinača, ni grupa koje se zalažu za druga uvedenja — to je sirovstvo naše jugoslovenske kulture, a ne jednostrana politika ili prostut Zmajevih dečjih igara. Mislim, da bismo moralni drugačije da rezonujemo, nego što smo danas, u odnosu na teoriju, a to je: da omogućimo još više uslova da se teorijska misao stvara.

Milan Pražić se osvrnuo i na diskusiju Mire Alečković, koja je spomenula da su ZDI pomalo zaboravile na marksizam, i ponovo, naglašavajući, zamolio sve prisutne da strogo odvoje »otvorenu politiku za saradnju sa svim centrima, sa svim književnicima i sa svim kulturnim radnicima za decu od sagovornika ove ili one teorije, ovog ili onog sistema mišljenja, koji su se javljali za Tritomin«.

— Po svim dokumentima koje možete proučiti u ZDI, nigde nećete naći da je ije-

vlastimir diskic podsticaj tima

dosađašnjoj uskogrudosti »koja se protivi našim onim opštim shvatanjima literature koja prepostavlja da svi imamo zajedničkog«.

BERISLAV KOSIER

Berislav Kosier je istakao da »jesenje savetovanje Zmajevih igara mora da bude posvećeno jednom jedinom pitanju, a to je: buduća koncepcija Zmajevih igara«, jer, ne odložno je potrebno da se prodiskutuje kompletna koncepcija Igara, da se donese neka nova koncepcija i tek onda da se kreće dalje. Kosier je podsetio prisutne na svoj istup na martovskom zasedanju Saveza Zmajevih dečjih igara, na kome je, kao član Saveta, takođe, ukazivao na jednosmernost Igara, na podržavanje određenog pravca u literaturi i na neke negativnosti u iz-

dan od ljudi koji rade u Zmajevim dečjim igrama tražio od organa ZDI pokriće za svoja teorijska ubedjenja. Nikome na pamet nije palo. Zato ne treba jednostranost, isključivost u teorijskom zalaganju ovog ili onog čoveka brkati sa politikom otvorenosti Zmajevih dečjih igara.

Milan Pražić se posebno osvrnuo na svoju tzv. teoriju igre i knjigu *Igra kao sloboda*, u kojoj se zalagao za totalitet detinjstva u igri, s napomenom da on ne smatra igru onako vulgarno i onako banalno kao što su tu igru detinjstva interpretirali neki ljudi za govoricom.

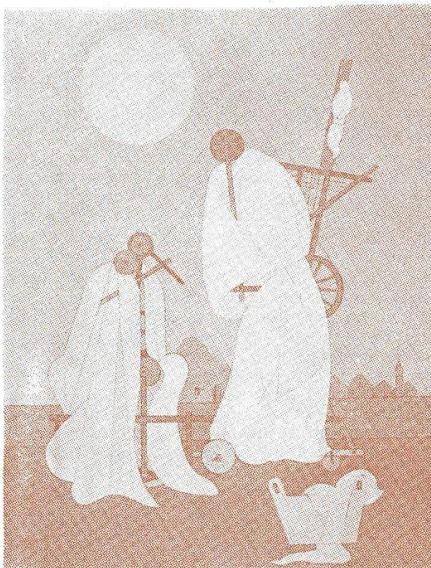
— Kao što rad posmatram kao osnovno merilo i smisao čovekovog postojanja, jer se čovek jedino u radu može realizovati kao humanističko biće, tako isto, mislim, detinjstvo koje ne pređe u fazu ozbiljnog, odraslog rada — mora dati živi totalitet svoje igre u jednoj slobodi ličnosti da bismo posle od njega imali ravnopravnu, harmoničnu ličnost koja isto tako ceni slobodno vremе i slobodu svog duhovnog opredeljenja i svog duhovnog rada kao što ceni smisao samog rada. Prema tome, ni u jednom trenutku nisam mislio, i to sam u tim svojim teorijskim tekstovima i rekao, o smislu kolektivizma, o tome šta igra sve razvija kod dece, nikada igru nisam vulgarno shvatao kao oslobođenost od svakog smisla, kao oslobođenost od svake plemenitosti, od svakih zadataka...

Dečja igra ne treba da se posmatra samo kao sredstvo za postizanje nekih ciljeva kod dece, da se time devalvira njena sloboda i njena etika, nego da se igra kod dece ceni i kao cilj po sebi, ne kao jedini i totalni cilj po sebi. Jer šta znači samo igrati se? Znači, u krajnjoj liniji, biološki egzistirati. Želeo sam da se igri i teorijski prizna... ta vrednost igre koja se nije videla u istoriji naše literature, a koju je jedna linija naše savremene dečje literature nekih naših savremenih pesnika izuzetno dobro ocenila, izvanredno dobro shvatila i poetski izrazila. Prema tome, i prema svome delu, i prema svome opredeljenju, i prema metodologiji koja proističe iz tog teorijskog opredeljenja, a za to teorijsko opredeljenje do dana danasnjeg duboko verujem da nije u opreci sa osnovnim postulatima marksizma, kao pogleda na svet i marksističke estetike; dakle, za ta teorijska opredeljenja i za tu metodologiju ja sam morao birati i pojave i pisce koji tome odgovaraju...

Milan Pražić je naglasio i to da socijalni aspekti nisu na ZDI bili zapostavljeni onako kako su tvrdili neki ljudi sa govornicama, jer su na Zmajevim dečjim igrama prikazivani »sve portreti socijalnih pisaca«.

Potom se posebno osvrnuo na diskusije Berislava Kosiera.

— Drug Kosier se sa posebnim gnevom bacio na ediciju *Detinjstvo*. On nas je upozorio da, ako se pogleda edicija *Detinjstvo*, koja je do sada izdala 21 ili 22 knjige, onda se može videti do koje su mere ZDI degradirale svoje programske ciljeve i svoje programske principe. Ja imam sasvim drugačije mišljenje o ediciji *Detinjstvo*. Edicija *Detinjstvo* nije jedina edicija u Jugoslaviji. Edicija *Detinjstvo* nastala je krvavim naporima nekolicine ljudi da se nađu pare za objavljuvanje onih knjiga kojima mnoge izdavačke kuće, koje se gase i koje se ne gase, te oficijelne edicije nisu prihvatale.

vanjek tivadar apostoli ravnice

Edicija *Detinjstvo* je, verovatno, i u strukturi i u obimu svih izdanja izdavačkih kuća u Jugoslaviji zanemarljivo mali podatak. Ediciju *Detinjstvo* vode dva ili tri čoveka i edicija *Detinjstvo* treba da izražava kooperaciju između Zmajevih dečjih igara i Radničkog univerziteta »Radivoj Cirpanov«. Ako bi edicija *Detinjstvo* umesto jedne estetičke opredeljenosti, koju sam obrazlagao, a koja po mom dubokom uverenju nije u opreci sa marksizmom, trebalo da bude nekakav hibrid, nekakva edicija u kojoj može i ovakav i onakav pisac da uđe, i dobar i loš pisac, toga trenutka — ja, a verovatno, i ostala dva čoveka koji vode ediciju *Detinjstvo* ne bi više potpisivali uredništvo u toj ediciji...

BERISLAV KOSIER

Posle ove diskusije Milana Pražića za reč se javio Berislav Kosier i istakao da Milan Pražić previđa činjenicu »da je lansiranje teorije igre postala osnovna delatnost ZDI«.

— Činjenica je da ZDI vode Nagradu ZDI i daju je momentalno Dušanu Radoviću, protagonisti toga pravca, a ne nekom drugom piscu... Činjenica je da ZDI zapadaju u takav apsurd da nagrađuju one koji su došli kasnije... Činjenica je, takođe, da ZDI nikada nisu nagradjavale i lansirale ljudе iz nekih oprečnih strujanja...

Kosier se, zatim, pozvao na priznanje Milana Pražića »da edicija *Detinjstvo* predstavlja izraz jednoga shvatanja« koje ima Milan Pražić.

— Ako je to tako, a edicija *Detinjstvo* je na neki način produkt Zmajevih dečjih igara, znači, drugim rečima, da si Ti svoju teoriju... preneo bukvalno na jednu fizičku aktivnost ZDI, ne kao na neku ediciju koju Milan Pražić štampa o svom trošku, nego na jednu ediciju koju izdaje jedna institucija koja se zove Zmajeva dečje igre... Radi se o tome što je jedna jedina teorija proglašena za zaista apsolutno vrednu a da su sve ostale zbog toga bile potisnute u zasenak... Zmajeve dečje igre su stajale pod uticajem te teorije, one su bile njez lanser i ta teorija se smatra dugo vreme vladajućom...

JOVAN DUNDIN

U tom momentu u diskusiju je upao Jovan Dundin:

— Oprosti, uzbuden sam. Ne mogu da priznam da su Zmajeve dečje igre bile pod jednom teorijom. To je teorija Milana Pražića... ja sam u ediciji *Detinjstvo*, ja nemam ista mišljenja... mi drukčije razgovaramo. Mislim, da je to nesporazum...

BERISLAV KOSIER

Kosier je, zatim, postavio pitanje Dundinu: da li se slaže sa Pražićem da edicija *Detinjstvo* predstavlja celinu i dobio određan odgovor. Ovu novonastalu dilemu prekinuo je sam Milan Pražić izjavivši da je »edicija sastavljena od knjiga sasvim drugačijih koncepcija«, jer je i nemoguće da bude samo pod jednom koncepcijom stvaraštva, tim pre što se odluke o izdavanju pojedinih knjiga donose kolektivno. Milan Pražić je ovu tvrdnju potkreplio i imenima dečjih pisaca čije su knjige izašle u ediciji *Detinjstvo*, a prema kojima je njegova metodologija nemoćna. Milan Pražić je napolmenuo da su u istoj ediciji izašle i knjige: *Kritika književnosti za decu*, gde su tekstovi svih onih kritičara koji su istupali na Tribini ZDI, a da njegovog teksta u toj knjizi uopšte i nema, kao i knjiga *Tragom dečje pesme*, gde su takođe, tekstovi svih kritičara koje su govorili na ZDI.

— Ja tvrdim i mislim — rekao je Kosier — da je jedna masa ljudi vrlo nezadovoljna Igrama, pa je i otišla, ne samo da nije došla, iz najvećeg razloga — ne žele i da neprekidno bude prisutna i da glorifikuje izvesne grupe ljudi koje su sa Pražićevom teorijom ili bez nje bile podignute na rang bogova bez kojih se nije moglo ništa da učini. Nemojmo pričati, ponovo, slučaj neprisutne Desanke Maksimović. Mi smo sebi dozvolili luksuz da Desanka Maksimović ne može da primi izvesnu nagradu zato što su pre nje izvesni ljudi dobijali nagradu za koje ona smatra da su nedostojni toga. Nama će se ta situacija i sutra i prekosutra ponoviti. Mi imamo masu velikih pisaca, koji zaslžuju priznanje, koje smo zapostavili i nikako da se izvučemo iz te kolutebine.

Na kraju ovog sastanka, koji je poprimali i polemički ton, skup je na molbu Mirka Vujačića dozvolio da on odgovori Milenu Pražiću naknadno, pismenim putem, i da se taj tekst pošalje svim učesnicima narednog, novembarskog savetovanja.

Zablenje
Dragoslav Stakić

IZLOŽBA MILANA KONJOVIĆA

Izložba slika i crteža Milana Konjovića u Galeriji Matice srpske pod nazivom *Slikarstvo gesta i akcije* predstavlja studijsko prezentovanje najzrelijeg perioda umetnikovog rada. Autori izložbe sigurno se opredeljuju za granice 1929 — 1973. godina, rukovođeni poznatim činjenicama da se slikar do 1929. nalazio u fazi intenzivnog istraživanja i relativno kratkotrajnih, mладалаčkih oduševljenja, koja idu od interesovanja za El Greka, O. Kokošku, preko Pusena, Sezana, Derena do postkubizma Andre Lota i opijenosti »pariskom školom«. Već sredinom treće decenije, elementi neoklasiciz-

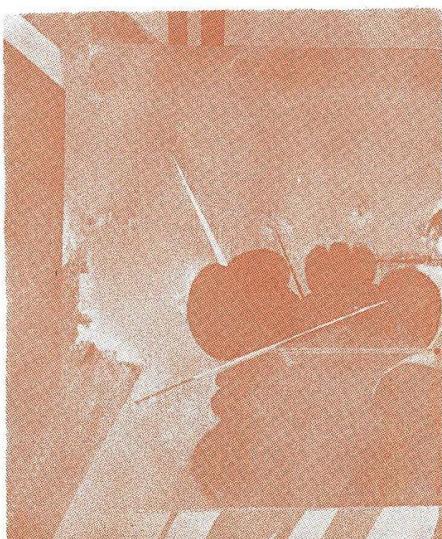
ma i postkubizma ustupaju mesto ekspresionističkom izrazu koji će ostati i krajnji, vremenom razrađivani tretman vizuelnog. Bio je to uvod u prvi autentični likovni opus umetnika, poznat pod imenom »plavi period«, koji će tokom 1929 — 1931. doživeti potpunu likovnu i umetničku satisfakciju.

»Plavi period« predstavlja preludijski momenat u Konjovićevom slikarstvu u smislu formiranja autonomne umetničke ličnosti koja se već preko četrdeset godina sugestivno potvrđuje i nameće. Motivi intimističkog karaktera bice po rečima Rastka Petrovića »nadahnuti francuskom tradicijom, izvedeni lako... sa temperamentom bez žustrine...«. Slike *Plavi Kassis, Ema u crvenom* i *Akt u fotelji* najupečatljivije prezentuju ovu fazu u kojoj bojena, naglašena i uzbudljiva arabeska kontura i pastuožno naneta boja nose kvalitet svetlosti i nago-veštaje buduće pikturalne dramatike.

Posle Praga, Beča, Pariza, Konjović se konačno vraća u Sombor, što ga ne sprečava da i dalje putuje sa svojim slikama na brojne izložbe širom Evrope. Dolaskom u Sombor, započinje period pune i prave zrelosti, poznat pod imenom »žuti i crveni period« (1931—1941). Intimizam i ono već poznato francusko shvatanje takta ustupa sve sigurnije mesto jednom dramatičnjem viđenju sveta, a vojvodanski predeo postaje nova i večna ljubav umetnika: U tom, skoro desetogodišnjem razdoblju, Vojvodina Žito iz 1936. i 1939) svojim karakterističnim predelima još nije osnovna umetnikova preokupacija i pored niza slika vezanih za Sombor (*Bife Strahinja, Beogradska ulica u Somboru*). Interesovanje za portret *Ema i Verocka*, enterijer (*Atelje*), mrtvu prirodu *Crvena riba* znatno je veće i za ovaj period karakterističnije. Materijalizacija se vidno menjala, boje su nešto smirenije (dominira žuta u raznim nijansama, kao i crvena, oker, plava), konturalna arabeska dobija znatnije funkcionalno značenje. Insistiranje na štimingu atmosfere i psihologiji ličnosti, pastuožnost kao osnovna karakteristika rukopisa, potenciranje unutrašnjeg crteža i ritmova, stišana strastvenost daju ovom periodu određenu autonomnost.

Doba okupacije odražava se prilično diskretnom turbobnošću, tamnjom paletom, pre naslućenom nego iznetom zlokobnošću (*Prosjaci*). Posle oslobođenja, Konjovićovo slikarstvo doživljava znatne promene zadržavajući u suštini one osnovne karakteristike, dinamičnost kompozicije, smelost poteza, autonomnost boje. Period do 1952, poznat pod imenom »siva faza« (najbolje je prezentuje ciklus izvanrednih portreta *Ljudi*) i dalje zadržava enterijer i mrtvu prirodu kao primarne motive sa primetnim insistiranjem na izvesnoj topolini atmosfere i naglašenim svetlosnim efektima (*Letnja kujna*).

Od 1953. godine počinje potpuno predavanje ambijentu Vojvodine, njenim ljudima i specifičnoj atmosferi Bačke. Sredinom te, šeste decenije, kada je za umetnikom već ostao dugi i uspešni put intenzivnog stvaranja i izvanredna reputacija slikara evropskih razmara kao da je nastao mali, neopopodni intermece. Izvesna, krajnje smela kompozicija izvedena pikturalno sistemom bojenih linija i stilizovanom uprošćenošću (*Nature morte 53 I, Razboj*) usloviće nešto kasnije onaj, u našoj umetnosti neviđeni zanah, snagu i neobuzdani temperament koji je doneo konačnu potrebu divljenja pred Konjovićevim platnima.

Slavoljub Čvorović predeo

U poslednjih desetak godina umetnik je potpuno u stanju grčevite ekstatičnosti, kada strastveno i temperamentno uboličava svoju viziju podneblja kome pripada i koje ga je kao slikara i uslovilo. Konjović i dalje slika portrete, aktove, enterijere, ali ih, na samo njemu svojstven način, podređuje zemlji u duhu Bačke. Kada slika portret (*Se-pika Kuni*), uveličani lik kao da predstavlja odsjaje sa tek pooranih njiva, služeći se istom fakturom kao i kada slika žito, suncokrete, topole. Tako je i kod aktova (*Ležeći akti*) i enterijera (*Sto, sekreter, dve naradze*). U materijalizaciji predmeta, likova i figura preovlađuje struktura tla, štimung podneblja, faktura zrelog žita, zemlje i večna dinamika same prirode.

U ovom periodu (1960—1973) Konjović daje predelu primarno značenje. Zemlja, drveće, suncokreti, žito osnovni su podsticaji likovnog napora, ali nikada u nameri jednostranog predstavljanja, već autentičnog bitisanja. Umetnik nema potrebu da traži sadržaje, jer su već decenijama u njemu, čak i nezavisno od stvarnog izgleda (na primer, polja suncokreta) menja ih toliko da u krajnjoj transpoziciji postaju posebne, potpuno nove realnosti prividno slične prirodi, ali suprotne u značenju i materiji. Njegova vizija nije mitska, ni asocijativna, već pre konkretna, brutalna u svojoj iskonskoj genetici. Bez naglašenih i usmerenih simbola i plastičnih iluzija, ovo slikarstvo donosi večni nemir materijalizovanih aluzija i dobija vrednost dramatične, turbone stvarnosti. Kretanje elemenata u slici adekvatno je kinetičici prirode, a motoričnost oblike i uznenirenost ritmova razbija svojom dinamičnošću naviku doživljavanja i viđenja Vojvodine u monotonoj šemi idiličnih polja i prijatnog, mirnog života. Boje, u skoro potpunoj nezavisnosti shvaćene kao izvanredni pikturalni materijal, linija koja odvodi u krajnje slobodnu igru oblike približavajući ova platna posebnom shvatanju apstraktnog (i monumentalnog, takođe), kompozicija koja se samo delimično prilagođava umetnikovoj osnovnoj zamisli — više je menja — sve to u čvrstoj sintetičkoj celini čini ovaj dugotrajni i spontani umetnički opus izuzetnim i trajnim.

Miloš Arsić

KONKURS ZA DRAMU

Jugoslovensko dramsko pozorište, Srpsko narodno pozorište i Narodno pozorište iz Niša raspisali su zajednički Konkurs za originalno domaće dramsko delo.

Pravo učešća na Konkursu imaju pisci svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Izbor teme je slobodan, a tekst mora u izvođenju trajati najmanje jedan čas i četrdeset pet minuta. Dela koja se šalju na Konkurs treba da budu napisana na srpskohrvatskom, odnosno, ukoliko su napisana drugim jezikom, da budu prevedena na srpskohrvatski. Konkurs je anoniman, tako da dolaze u obzir samo dramski tekstovi koji nisu objavljeni, izvedeni niti javno čitani. Na naslovnoj strani dela autor treba da napiše šifru pod kojom konkuriše, u jednoj zatvorenoj koverti, označenoj istom šifrom, treba da navede svoje ime i prezime sa adresom, a u drugoj zatvorenoj koverti, koja nosi oznaku: „Adresa na koju treba vratiti delo“, treba da bude ispisano ime i adresa ovlašćenog lica kojem treba vratiti delo ukoliko ne bude nagrađeno, zajedno sa neotvorenom šifrovanom kovertom. U žiri za ocenu prijelih radova tri pozorišta delegiraće po dva svoja predstavnika.

Dramski tekst koji zadovolji kriterijume žirija i bude odabran kao najbolji biće nagrađen sa trideset hiljada dinara. Žiri je ovlašćen da može ukupan iznos nagrade rasporediti i na drugi način ako se za to ukaže potreba.

Nagrađeno delo obavezno će izvesti sva tri pozorišta, s tim da premijere u svakom od njih budu održane u razmaku od po dvadeset jedan dan.

Dela se upućuju na konkurs jednom od tri pozorišta, po autorovom izboru: Jugoslovenskom dramskom (Beograd, Maršala Tita 50), Srpskom narodnom pozorištu (Novi Sad, Žarka Zrenjanina 4), Narodnom pozorištu (Niš, Sindelićev trg 2). Na omotu treba staviti oznaku: »Konkurs za dramu«.

Rukopisi se primaju do 31. januara 1974. godine. Rezultati Konkursa objaviće se posle 15. maja 1974. godine.